

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ «ПРАПОРОНОСЦІ»

О. ГОНЧАРА

Людмила ГОЛОВКО, Катерина СУХЛІНА

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
 Харків (Україна); holovko.lg@ukr.net

ARTISTIC FEATURES OF THE NOVEL «BANNER-BEARERS»

BY O. HONCHAR

Ludmyla HOLOVKO, Kateryna SUKHILINA

JES PARTICULARITES LITTERAIRES DU ROMAN

“PORTE-DRAPEAUX” D’ O. HONTCHAR

V. N. Karazin National University of Kharkiv, Kharkiv (Ukraine),
 ORCID ID:0000-0003-4283-8648; Researcher ID: L-5742-2018

Головко Л., Сухилина Е. Художественные особенности романа «Знаменосцы» О. Гончара. Цель исследования. Статья посвящена особенностям воплощения феномена лиризма и социального мифа в романе-трилогии «Знаменосцы» О. Гончара. **Методы исследования.** В статье были использованы описательно-аналитический, культурно-исторический, мифокритический методы. **Научная новизна.** Доказано, что О. Гончар создавал роман «Знаменосцы», руководствуясь установками соцреализма и учитывая потребность своего времени творить официальный миф войны. Установлено, что важной составляющей для воссоздания идейно-эстетического замысла писателя в романе «Знаменосцы» является лиризм, связанный прежде всего с углубленным раскрытием внутреннего мира личности. **Выводы.** О. Гончар подаёт художественное видение войны в романе «Знаменосцы» практически не отступая от соцреалистического канона, но своеобразие лиризма придает произведению эстетической ценности.

Ключевые слова: лиризм, мотив, образ, символ, идеология, социальный миф, социалистический реализм.

Вступ. Українська література ХХ століття подарувала світу безліч талантів, частині яких згодом судилося стати класиками словесного мистецтва. До таких непересячених особистостей, безумовно, належить і О. Гончар, постать якого є однією з найпомітніших у вітчизняній літературі минулого століття.

На формування кожної з національних літератур світу впливають, у першу чергу, суспільно-політичні умови. Олесь Гончар – письменник, який перебував у вирі подій Другої світової війни і як ніхто інший прагнув передати всю правдивість воєнних реалій. На його думку, «якщо вже братися за перо, то тільки для того, щоб прорватися до правди, до зображення війни справжньої, реальної, з її стражданнями, кров'ю і потом, з її тяжкою солдатською героїкою»¹. Проте ідеологічні штампки були обов'язковими для літератури радянських часів, зокрема це героїчна оборона (чи наступ) радянських військ, евакуація й трудовий героїзм в радянському тилу, масова боротьба партизанів і підпільників з окупантами, після визволення – самовіддана відбудова, боротьба з націоналістами тощо². Такими були вимоги того часу: якщо митець хотів уникнути, у кращому випадку, критики з боку влади, у гіршому – переслідування й депортації, він мусив іти на компроміс з тоталітарним

устроєм. Олесь Гончар з його романом «Прапорonosці» не став виключенням³.

На сьогодні вивчення творчого спадщини прозаїка, зокрема його роману «Прапорonosці», є важливою й актуальною проблемою сучасного літературознавства, оскільки «майже лишалося поза увагою, що роман-трилогія має подвійну композиційну структуру: зовнішню, ідеологічну, до якої апелювала офіційна критика, та внутрішню, власне художню, що захоплювала реципієнта й формувала справжню основу трилогії, інтригувала читача».

Історіографічний огляд. Серед великої кількості різноманітних досліджень, присвячених творчості О. Гончара, лише невелику частину становлять праці, де науковці виділяють ліризм як одну з головних ознак трилогії «Прапорonosці». Літературознавці О. Бабишкін⁴, Л. Новиченко⁵, Б. Олійник⁶, Т. Хом'як⁷ та ін. відзначали загальний ліричний характер оповіді, вивірену ритміку мовного ряду, довгі ліричні відступи, поетичну характеристику персонажів тощо, проте цілісного аналізу означеного феномену не подавали. Так само небагато наукових розвідок, у яких романістика автора розглядається крізь призму соціально-міфологічних мотивів. Так, наприклад, Ю. Ковалів наго-

¹ Honchar O. T. Shchodennyky. V 3 t. [Gonchar O. T. Diaries: In 3 vol.], Kyiv, Veselka, 2004, P. 535 [In Ukrainian].

² Soboleva N. Y. "Sotsyalnaya myfolohiya: sotsyokulturnii aspekt" [Social Mythology: Socio-Cultural Aspect], *Sotsiologi [Sociological research]*, 1999, № 10, P. 5 [In Ukrainian].

³ Kovaliv Yu. I. "Sotsialnyimif i khudozhnrealii v romani "Praporonosti" O. Honchara" [Social myth and artistic realities in the Honchar's novel "Flag bearers"], *Tainy khudozhnoho tekstu (do problem poetyky tekstu) [The mysteries of artistic text (to the problems of poetics of the text)]*, Dnipropetrovsk, Dnipropetrovsk National Oles Honchar University, 2013, № 16, P. 178 [In Ukrainian].

⁴ Babyshkin O. K. Oles Honchar: literaturnyi portret [Literary portrait of Oles Gonchar], Kyiv, Dnipro, 1968, 320 p. [In Ukrainian].

⁵ Novychenko L. M. Literatura pisliavoiennoho chasu (1946–1967 rr.) [Literature of the postwar period (1946-1967 years)], Kyiv, Naukova Dumka, 1971, 574 p. [In Ukrainian].

⁶ Oliinyk V. Vira, nadiia, liubov [Faith Hope Love], Proceedings of the Conference Title: "Flag bearers" by Oles Gonchar and a man's image in the war, Kyiv, Dnipro, 1985, P. 19–23 [In Ukrainian].

⁷ Khomiak T. V. Lirychnyi epos Olesia Honchara: Do pytannia pro vzaiemodiiu epichnykh i lirychnykh nachal u romanakh pysmennyka [Lyrical epic of Oles Gonchar: On the question of the interaction of epic and lyric principles in the novels of the writer], Kyiv, Vyshchashkola, 1988, 115 p. [In Ukrainian].

лошував, що «для О. Гончара Червона армія була «справедливою», тому, мовляв, її «доля завжди прекрасна». Він був переконаний у сенсі такого радянського міфу<...>, мимоволі повторював поширені пропагандистські кліше сталінського мілітарного психозу, виправдував тему війни»⁸. Враховуючи той факт, що ліризм й соціальний міф трилогії «Прапорonosці» є важливими складниками для відтворення ідейно-естетичного задуму письменника, ці аспекти студіювання є актуальними і становлять науковий інтерес. Тому метою нашої статті буде дослідити специфіку художньої актуалізації соціального міфу й феномену ліризму у світі роману «Прапорonosці» О. Гончара.

Одним із центральних феноменів в історії культури є міф, це первинна модель будь-якої ідеології та синкретична коліска різних видів мистецтва, в тому числі і літератури⁹. Починаючи із XIX ст., проблему міфу під різним кутом зору досліджували Р. Барт¹⁰, М. Еліаде¹¹, Е. Кассіре¹², З. Фрейд¹³. Останнім часом знову посилюється інтерес феномену міфу в різних гуманітарних науках, у тому числі й у літературознавстві. Аналізуючи соціальний міф і його функціонування, дослідники подавали дуже різні варіації цього поняття – «від використання як синоніма міфологеми до співвіднесення з розвинутими світоглядними системами, що активізують окремі пласти менталітету, сукупності культурних феноменів та великі групи явищ матеріального світу»¹⁴.

Сучасне українське літературознавство характеризується посиленням уваги до питання реалізації в художніх текстах базових міфологічних структур, традиційних образів, універсальних категорій. Такі дослідники як П. Гуревич¹⁵, О. Забужко¹⁶, В. Нарівська¹⁷, О. Пашник¹⁸, Я. Поліщук¹⁹ зверталися до «феномену міфу» як одного з важливих понять в літературі, оперуючи такими термінами, як «соціальний міф», «політичний міф», «авторський міф», «псевдоміф», «міфопоетика», «універсальні категорії», «традиційні образи-символи» та ін.

Оскільки міф є явищем суспільного життя і віддзеркаленням особливостей епохи, цілком логічним є той факт, що О. Гончар створював роман «Прапорonosці», керуючись настановами соцреалізму та враховуючи

потреби свого часу творити офіційний міф війни. І цей мілітарний міф, зображений у трилогії, цілком співпадав з державною пояснювальною моделлю війни. Автор усвідомлював, які вимоги ставить партія перед літературою, і їх дотримувався, написавши твір про визвольний похід Червоної Армії. Роман «Прапорonosці» – це твір про Другу світову війну, в якому возвеличується визвольна місія Червоної Армії. Письменник створював його згідно із соцреалістичним каноном, тому не дивно, що у творі автор поетизує постать радянського воїна: «Так ось який він, боєць армії-визволительки<...>. Великий справедливець, він власними грудьми захистив народи світу, по яких могутні розбійники мали пройти потоптом»²⁰.

Єдинодозволений у період творчої діяльності О. Гончара метод соцреалізму вимагав від нього оспівування ідеології в житті людини. Тому в романі письменник зобразив як під час війни солдати віддаляються від своєї родини: для них сім'єю, другою домівкою стає армія. Черниш, потрапивши до армії, уже не вважає себе сиротою: «В полку для нього вже давно все було особистим. Однополчани були йому кривною ріднею, зброя – ремеслом, прапор – родинною святинєю»²¹. Автор у творі фактично зіставляє на перший погляд не пов'язані між собою дві соціальні системи: родинну і армійську. Як жодна сім'я не може існувати без матері, берегині сімейного вогнища, так і армія не може повноцінно функціонувати без замполіта, який несе повну відповідальність і за політичне, і за моральне виховання бійців: «Воронцов ніби становив найголовнішу, невід'ємну частину складного організму полку, він був у полку, ніби мати в сім'ї. Природно, що мати мусить всіх утішати, вислуховувати, лікувати, карати й підбадьорювати, а сама ніколи не падати з ніг»²².

Так, якщо мати є джерелом життя, то батько – це закон, він встановлює межі дозволеного, здійснює санкції і покарання. Саме такі «батьківські» функції виконує підполковник Самієв. Статус командира полку і «батька» сім'ї-армії одразу зрозумілий: усі бійці за очі називають його не інакше як «хазяїн», а полк – «хазяйством», підкреслюючи вирішальну роль Самієва в житті армії.

⁸Kovaliv Yu. I. "Sotsialnyi mif i khudozhni realii v romani "Praporonosci" O. Honchara" [Social myth and artistic realities in the Honchar's novel "Flag bearers"], *Tainy khudozhnoho tekstu (do problem poetyky tekstu)* [The mysteries of artistic text (to the problems of poetics of the text)], Dnipropetrovsk, Dnipropetrovsk National Oles Honchar University, 2013, № 16, P. 179 [In Ukrainian].

⁹Meletynskiy E. M. Ot myfa k lyterature [From myth to literature], Moscow, Russian State Humanitarian Institute, 2001, 170 p. [In Russian].

¹⁰Bart R. Myfolohyy [Mythologies], Moscow, Sabashnikov's publishing house, 2000, 320 p. [In Russian].

¹¹Eliade M. Mify, snovydnina i misterii [Myths, Dreams and Mysteries], Kyiv, Osnovy, 2001, P. 117–301 [In Ukrainian].

¹²Kassyrer Э. Tekhnika polytycheskykh myfov [Technique of political myths], Moscow, Oktiabr, 1993, 175 p. [In Russian].

¹³Freid Z. Psihologiyabessoznatelnogo [Psychology of the unconscious], Moscow, Prosveshchenye, 1989, 803 p. [In Russian].

¹⁴Ryazanova S. V. "Sotsialnyi mif v prostranstve gumanitarnogo znaniya: nauchnyiye potentsial ponyatiya" [Social myth in the space of humanitarian knowledge: the scientific potential of the concept], *Relihiieznavstvo, [Religious Studies]*, 2010, № 1, P. 78–79 [In Ukrainian].

¹⁵Gurevich P. Sotsialnaya mifologiya [Social mythology], Moscow, Myisl, 1983, 175 p. [In Russian].

¹⁶Zabuzhko O. Shevchenko mif Ukraini: sproba filosofskoho analizu [Shevchenko's myth of Ukraine: an attempt of philosophical analysis], Kyiv, Fakt, 2003, 148 p. [In Ukrainian].

¹⁷Narivska V. Natsionalnyi kharakter yak khudozhno-estetychnyi fenomen ukrainskoi ta rosiiskoi prozy 50–70-kh rokiv XX stolittia [National character as the artistic and aesthetic phenomenon of Ukrainian and Russian prose of the 50-70's XX century]: Candidate's thesis, Dnipropetrovsk, 1995, P. 198 [In Ukrainian].

¹⁸Pashnyk O. V. Ontolohichni y kulturno-istorychni universalii v ukrainskii prozi 20–30-kh rr. XX st. [Ontological and cultural-historical universals of Ukrainian prose of the 20-30's. XX century], Candidate's thesis, Zaporizhzhia, 2005, 197 p. [In Ukrainian].

¹⁹Polishchuk Ya. Mifolohichni i horizont ukrainskoho modernizmu [Mythological Horizon of Ukrainian Modernism], Ivano-Frankivsk, Lileia, 2002, 392 p. [In Ukrainian].

²⁰Honchar O. T. Frontovi poezii. "Praporonosci": trylohiia. Novely [Front poetry. Flag Bearers: Trilogy. Novels], Kyiv, Dnipro, 1987, P. 357 [In Ukrainian].

²¹Ibidem, P. 450.

²²Ibidem, P. 62.

Так, якщо мати є джерелом життя, то батько – це закон, він встановлює межі дозволеного, здійснює санкції і покарання. Саме такі «батьківські» функції виконує підполковник Самієв. Статус командира полку і «батька» сім'ї-армії одразу зрозумілий: усі бійці за очі називають його не інакше як «хазяїн», а полк – «хазяйством», підкреслюючи вирішальну роль Самієва в житті армії.

У період панування в літературі методу соціалістичного реалізму радянська країна ототожнювалася із сім'єю народів. Тому, віддаючи данину своєму часу, коли було дуже важливо підкреслити єдність усіх радянських республік, О. Гончар змалював Червону Армію інтернаціонально: «Скільки було нас там, різні нації: і сибіряки, і таджики, і українці, і білоруси – всі, як один, впали навколішки, поцілували землю...»²³.

О. Гончар велику увагу приділив поняттям «комсомолец» і «комуніст». Політрук комуністів та комсомольців ставить вище за непартійних солдатів: «...роль комуністів і комсомольців у цих окремих групах мала зараз бути особливо значною і відповідальною. Воронцов <...>розставляв людей так, щоб комуніст був у кожній групі, яка діятиме певний час самостійно. Саме комуніст повинен був у ній задавати тон і весь час підтримувати бойовий дух солдатів»²⁴.

Чимало у творі міфологізованої символіки, варто згадати літеру «Л», яка протягом усього походу армії вказувала бійцям вірний шлях: «Ось наше "Л", – жестом вказав Чернишеві Козаков на велику літеру, що її хтось розгонище накреслив вуглиною під самим розп'яттям, поставивши стрілку на захід. – Значить, топаємо правильно»²⁵. Семантика цього символу є прозорою, враховуючи добу, про яку йдеться мова у творі. Окрім того, автор сам дає пояснення цьому наскрізному міфологізованому знаку: «Як ряд вічних маяків, залишалась ця літера за бійцями в темних негрях дрімучих чужих лісів. Перша літера невмирущого імені вождя. Нібицесправді витав над бійцями дух великого Леніна, весь час супроводжуючи їх»²⁶. Ім'я «праотця» наддержави зіставлялося із Христом, тому не дивно, що на самому початку твору буква «Л» накреслена під самим розп'яттям.

Тему кохання в романі також зображено крізь призму соціальних мотивів. Письменник на прикладі стосунків Шури Ясногорської та Юрія Брянського показав нероздільність особистого й громадянського: «краса вірності» у творі – це не тільки вірність коханій людині, а й вірність сталінській вітчизні. Романтика кохання у творі тісно пов'язана з партійною ідеологією.

Дослідники М. Гуменний²⁷, Ю. Ковалів²⁸, Т. Хом'як²⁹ звертали увагу на такі риси авторського сти-

лю, як органічне поєднання романтичного світосприйняття із реалізмом, поетичність і ліризм образів та оповіді, заглиблення до філософсько-етичної сфери буття людини. На нашу думку, окрім соціального міфу, засоби ліризму також сприяють ідеалізації та романтизації образу світу твору О. Гончара.

Ліризм як пафосно-стильова ознака в романі О. Гончара «Прапороносці» передусім пов'язаний із поглибленим розкриттям внутрішнього світу особистості, оскільки виключно тільки ліризм «відображає здатність письменника розкрити світ своїх думок, почуттів, духовних устремлень, це момент перетворення людської особистості на шляху богопізнання, здобуття істини»³⁰. Ліризм роману О. Гончара «Прапороносці» передусім пов'язаний із проникливим змалюванням чуттєвої сфери людини, подібне зустрічаємо у творчості Є. Гуцала, В. Земляка, Л. Первомайського, Гр. Тютюнника та ін. Автор трилогії висвітлює у романі тему кохання, показавши, що це чисте та світле почуття супроводжує людину навіть у жорстокі часи війни. Прозаїк, з одного боку, ідеалізує людину, її почуття, а з другого – намагається відтворити «прозу» життя, змалюючи у творі постійну потребу людини відчувати теплоту почуттів. Письменник надає ліричному мотиву кохання узагальненого значення, ототожнюючи любов з духовною красою людини. Ідейний зміст поняття «духовно красивої людини» розкривається за допомогою вставної ліричної новели про вірність лебедів, які можуть «покохати» лише один раз у житті. «Краса вірності», мотив кохання, підсилена трагічним фіналом: закоханим один в одного головним героям так і не судилося зустрітися упродовж усіх трьох частин роману – саме «така інтрига трилогії, а не “визвольний похід”, привертала увагу читача, зголоднілого за справжньою літературою, налаштувала його на особливий стан сердечних переживань»³¹.

Однак не тільки зображуваний у творі мотив любові, який одразу загострював увагу читача на почуттях та переживаннях героїв, сприяв ліризації трилогії. Романтизм й ліризм для О. Гончара – це не просто художній прийом: письменник, як вважає Г. Ломідзе, – «романтик за покликанням, за характером сприйняття світу, за тими звуками, шелестінням, за тією глибиною, прихованою від звичайного слуху музикою, яку він уловлює в навколишньому світі чи створює сам, збагачуючи наше уявлення про чарівну принадність життя»³². Так, навіть звукові образи війни митець майстерно вплітає в загальне «музичне» полотно, підкреслюючи відповідний внутрішній стан персонажів: «Гуркіт підвід, рокіт моторів, іржання коней – все стало зараз помітно лункішим, ніж вдень. Дзвінки вечірні поля

²³ Ibidem, P. 53.

²⁴ Ibidem, P. 135.

²⁵ Ibidem, P. 10.

²⁶ Ibidem, P. 80.

²⁷ Humennyi M. Kh. Poetyka romannoho zhanru Olesia Honchara: problem typolohii [Poetics of the Gonchar's novels: problems of typologies], Kyiv, Accent, 2005, 240 p. [In Ukrainian].

²⁸ Kovaliv Yu. I. Sotsialnyi mif i khudozhni realii v romani "Praporonosti" O. Honchara [Social myth and artistic realities in the Honchar's novel "Flag bearers"], *Tainy khudozhnogo tekstu (do problem poetyky tekstu) [The mysteries of artistic text (to the problems of poetics of the text)]*, Dnipropetrovsk, Dnipropetrovsk National Oles Honchar University, 2013, № 16, P. 176–182 [In Ukrainian].

²⁹ Khomiak T. V. Lirychnyi epos Olesia Honchara: Do pytannia pro vzaiemodiiu epichnykh lirychnykh nachal u romanakh pysmennyka [Lyrical epic of Oles Gonchar: On the question of the interaction of epic and lyric principles in the novels of the writer], Kyiv, Vyscha shkola, 1988, 115 p. [In Ukrainian].

³⁰ Ostaptsheva V. N. Lirizm russkoy prozy 30-h godov XIX veka [Lyricism of Russian prose of the 1830s], Moscow, INFRA-M, 2010, P. 3 [In Russian].

³¹ Kovaliv Yu. I. "Sotsialnyimif i khudozhnorealii v romani"Praporonosti" O. Honchara" [Social myth and artistic realities in the Honchar's novel "Flag bearers"], *Tainy khudozhnogo tekstu (do problem poetyky tekstu) [The mysteries of artistic text (to the problems of poetics of the text)]*, Dnipropetrovsk, Dnipropetrovsk National Oles Honchar University, 2013, № 16, P. 176 [In Ukrainian].

³² Lomidze H. "Taimnytsia khudozhnogo obdaruvannia" [The mystery of artistic talent], *About Oles Gonchar: literary-critical articles, letters, sketches*, Kyiv, Radianskyi pysmennyk, 1978, P. 267 [In Ukrainian].

неначе самі підхоплюють і підсилюють го́мін походу <...> Тепер і звідти, з паралельних димуючих доріг, лункий весняний вечір передає Маковесві – через луки, через озера! – музику моторів, якої ще годину тому було не чути <...> А зараз як лунко та дзвінко навкруги! Що то – весна... Здається Маковесві, коли б віноцезаспівав, то почули б його аж на самім Дніпрі...»³³.

Романтичне світобачення О. Гончара логічно поєднувалося із національними орієнтирами, адже «така риса, як ліризм, є однією з базових ознак української душі»³⁴. Попри те, що письменник писав роман у межах соціалістичного канону, він надав твору українського національного колориту. Важливого значення в розкритті «душевних рухів» та внутрішнього світу персонажів в романі «Прапорonoсці» набувають портретні характеристики. Причому помітним є національно орієнтований авторський погляд на поняття ідеалу краси та гармонії: «Брянський, з туги перетягнутим станом, з білявою пишною чуприною, стоїть, облитий променями призахідного сонця. «Як соняшник у цвіту», – думав Черниш про нього»³⁵.

Пісенні вкраплення, стилізація особливого ритмічно-музичного малюнка народної пісні є одним із засобів ліризації прозового тексту. «Рідні» пісні («Ой зійди, зійди, ясен місяцю», «Побратався сокіл») навіювали «... багато споминів, змушували задумуватись над своїм життям»³⁶. Прозаїк, використовуючи жанр української народної пісні, не просто розширює асоціативний простір, він створює особливу емоційну, ліричну атмосферу твору (відчуття суму, туги, кохання, самотності та ін.).

Автор «Прапорonoсців» неодноразово використовує символізацію образів (української пісні, вінку, рушника, солов'я, калини тощо), яка досягається за допомогою великого емоційного навантаження художніх деталей³⁷.

Висновки. Український світогляд митця допоміг письменнику створити не просто офіційну візію війни, а справжнє художнє полотно, колоритно відобразивши український світ з його традиціями, образами, символами. Автор трилогії, розкриваючи через монологи персонажів своє внутрішнє «я», виражає свій погляд на проблеми кохання, вірності і зради, перемоги та смерті. Своєрідність оповіді, авторські відступи, широке використання символічних образів, заглиблення у внутрішній світ персонажів, увага до почуттів і роздумів, пейзажі та портрети, що виступають «своєрідним обрамленням людських долі»³⁸, звернення до народнопоетичних традицій, високий рівень психологічної напруженості – усі ці аспекти творчого бачення прозаїка свідчать про нього як про справжнього майстра впливу на емоційну сферу читача, що і є головною рисою ліризму.

Отже, на нашу думку, дослідження феномену ліризму в романі «Прапорonoсці» О. Гончара має місце поруч із вивченням функціонування поняття «соціальний міф». Митець подає художнє бачення війни, практично не відступаючи від соціалістичного канону, проте своєрідність ліризму надає твору естетичної цінності.

Дослідження художніх особливостей роману «Прапорonoсці» О. Гончара крізь призму феномену соціального міфу та ліризму як пафосно-стильової ознаки літературного тексту є перспективним і продуктивним завданням літературознавства, зважаючи на сучасну наукову тенденцію переосмислення творчої спадщини українських митців ХХ століття, зокрема прози О. Гончара.

Holovko L., Sukhilina K. Artistic features of the novel «Banner-Bearers» by O. Honchar. Purpose of the study. The article is devoted to the peculiarities of the embodiment of the phenomenon of lyricism and social myth in the novel-trilogy "Banner-Bearers" by O. Honchar. **Methods of research.** The article used descriptive-analytical, cultural-historical, myth-critical methods. **Scientific novelty.** It is proved that O. Honchar created the novel "Banner-Bearers", guided by the guidelines of socialist realism and taking into account the need of his time to create the official myth of war. The specifics of the creation of the social myth in the work are examined, in particular, thanks to such concepts as "friendship of peoples", "communist" and "komsomol members" and through the prism of mythological symbols and archetypes. It has been established that lyricism, connected primarily with the profound disclosure of the inner world of the individual, is an important component for the reconstruction of the writer's ideological and aesthetic design in the novel "Banner-Bearers". The means of lyricism, in particular, the motif of love, the author's digressions, the deepening of the characters' inner world, attention to feelings and reflections, the wide usage of image-symbols, landscapes, portraits, and and so on are analyzed.

Conclusions. The study of the phenomenon of lyricism in the novel "Banner-Bearers" by O. Honchar takes place together with the study of the functioning of the concept of "social myth". The artist depicts the vision of the war without departing from the socialist realist canon, but the means of lyricism, in particular the motive of love, the usage of symbolic images (Ukrainian song, wreath, towel, nightingale, snowball tree, etc.), deepening into the inner world of characters, attention to feelings and reflections, landscapes and portraits, an appeal to folk-poetic traditions, the reception of contrast, which is reflected in the text (problems of life and death, love and war, the opposition of lyrical landscapes and the timeline of the war, lyricism of the Ukrainian song and the realities of the war) add a piece of artistic value.

Key words: lyricism, motive, symbol, image, social myth, socialist realism, ideology.

Головка Людмила – кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Автор близько 20 статей. Наукові інтереси: українська література ХХ століття.

Сухіліна Катерина – магістр філології. Випускниця філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Наукові інтереси: літературознавство.

Golovko Ludmyla – a candidate of philological sciences, associate professor of the department of history of Ukrainian literature of the Kharkiv national university named after V. N. Karazin. An author of about 20 articles. Scientific interests: Ukrainian literature of XX century.

Sukhilina Kateryna – Master of Philology. Graduate of the Philological Faculty of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Scientific interests: literary studies.

Received: 03.06.2018

Advance Access Published: June, 2018

© L. Holovko, K. Sukhilina, 2018

³³ Honchar O. T. Frontovipoezii. Praporonoсsi: trylohiia. Novely [Front poetry. Flag Bearers: Trilogy. Novels], Kyiv, Dnipro, 1987, P. 332–333 [In Ukrainian].

³⁴ Hromiak R. T. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary dictionary-reference book], Kyiv, Akademiia, 1997, P. 393 [In Ukrainian].

³⁵ Honchar O. T. Frontovi poezii. Praporonoсsi: trylohiia. Novely [Front poetry. Flag Bearers: Trilogy. Novels], Kyiv, Dnipro, 1987, P. 60 [In Ukrainian].

³⁶ Ibidem, P. 169

³⁷ Humennyi M. Kh. Poetyka romannoho zhanru Olesia Honchara : problemy typpolohii [Poetics of the Gonchar's novels: problems of typologies], Kyiv, Accent, 2005, P. 87 [In Ukrainian].

³⁸ Ibidem, P. 78.